

Stichting Het Groninger Landschap

De Stichting Het Groninger Landschap beschermt natuur en cultuurhistorie in de provincie Groningen. We willen dat het landschap behouden blijft of weer hersteld wordt. En we doen dat ahijl op zo'n manier dat de mensen ervan kunnen genieten. Al onze gebieden zijn open voor het publiek, soms vrij toegankelijk, soms in de vorm van excursies, die veelal geleid worden door vrijwillig medewerkers. Dit beschermingswerk kunnen we uitvoeren dankzij de steun van zo'n 13.000 Beschermer. Ook uw steun hebben we hard nodig. Word daarom ook Beschermer. Kijk voor aanmelding en voor meer informatie op www.groningerlandschap.nl.

RIJKSSTRAATWEG 333 • 9752 CG HAREN • TELEFOON (050) 3135901

Geografische Dienst Oudheidkundige Dienst Groningen

Reitdiepgebied

informatie!

kijk voor actuele info ook op
www.groningerlandschap.nl

Stichting
Het Groninger Landschap

Dicht bij de natuur, dicht bij de mensen.

Flora en fauna

Ook op natuurgebied valt in het Reitdiepgebied van alles te beleven. U komt bloemrijke hooilanden tegen en slootjes met zwanebloem, egelskop, kikerbeet en holpijp. En als u geluk hebt, ziet u zelfs reeën. Vooral in het voorjaar laten de weidevogels die hier broeden, zich zien of horen. In nazomer en herfst trekken grote groepen Kieviten en goudplevieren door het Reitdiepgebied. Ze rusten en eten er, voordat ze hun reis vervolgen. Het Reitdiepgebied is een overwinteringsgebied voor duizenden eenden (vooral smienten).

Koningslaagte

Vroeger stroomde de Hunze aan de oost- en noordzijde om de stad Groningen heen. Ten noorden van de stad liggen twee grote verlaten rivierkronkels. Dit gebied, waar de oude rivierkronkels nog zeer goed zijn te herkennen aan de lagere ligging, heet de Koningslaagte.

Westerdijkshorn

Westerdijkshorn is een zeer klein dorpje gelegen aan de Wolddijk. De kerk van Westerdijkshorn is rond 1800 afgebroken. De kerktoren is tot 1871 blijven staan. In het jaar daarop is ter vervanging, de huidige opvallende toren gebouwd om met het luiden van de torenklok de tijdstippen van de dag en vreugde en rouw aan te kunnen geven.

Harssens

Harssens lag tussen Adorp en het Van Starckenborgkanaal. In Adorp en omstreken staat deze plek bekend als Harssensbos. Vroeger stond hier een borg, waarvan de grachten en walen nog aanwezig zijn. Daarvoor, tot omstreeks 1540, heeft in de buurt een steenhuis gestaan. Restanten van twee steenovens zijn nog als "kleibulten" in het landschap te zien. De borg is afgebroken in 1742. Op de plek van het voormalig schathuis staat (nog) een vervallen boerderij. Bij Harssensbos kwamen vroeger, ten noorden van de Hondsrug, de Hunze en de Drentse Aa bij elkaar, om verder te stromen als Reitdiep.

Wierum

Een wierdegehucht, gelegen aan de Paddepoelsterweg tussen Groningen en Wierumerschoow. Er heeft een kerk gestaan die in 1829 is afgebroken. De luidklok van 1682, is geplaatst in de kerk van Dorkwerd. De wierde is afgegraven in 1911. De afgegraven grond is voor 28 cent per ton verkocht en werd hoofdzakelijk gebruikt om de schrale zandgronden in Drenthe en Westerkwartier te verbeteren. De pastorie-boerderij (weem) is nog steeds als boerderij in gebruik.

Sauwerd

In dit wierdedorp heeft de Onstaborg gestaan, een borg die vele malen is verwoest en weer opgebouwd, onder meer in 1400 en in 1514. De borg behoorde toe aan het vetkopersgeslacht van de Onsta's. De borg is in 1723 afgebroken, veel bouwmaterialen zijn gebruikt voor o.a. de boerderij Datema. Bij het hoogpad heeft een tufstenen kerk gestaan, die in 1840 wegens verval is afgebroken. Het hierbij behorende kerkhof bestaat nog steeds. De wierde is in 1916 gedeeltelijk afgegraven.

Aduarderzijl

De monniken van het klooster in Aduard, dat hier gevestigd was van 1192 tot in de zestiende eeuw, hebben rond 1400 het Aduarderdiep gegraven. Bij de monding van dit diep en het Reitdiep werd een sluis aangelegd. Er werd gebouwd rond de sluis en zo ontstond het gehucht Aduarderzijl. Het sluisencomplex was van strategisch belang: het was één van de schansen voor de stad Groningen. De Martinusvloed in 1686 betekende het einde van de originele houten sluisen. De huidige sluisen dateren van 1706 en 1867. In 1992 en 1993 zijn de sluisen geheel gerestaureerd. In de Tachtigjarige Oorlog is er bloedig gevochten en is de schans meerdere malen door de tegenpartij veroverd. Daarbij zijn honderden doden gevallen. Ook in 1672 is er gevochten. Toen leverde de schans nog een bijdrage aan het Ontzet van Groningen, dat op 28 augustus wordt gevierd.

Excursies

In het Reitdiepgebied organiseren vrijwillig medewerkers van de Stichting het Groninger Landschap regelmatig wandelexcursies en fietstochten. De data en tijden vindt u in de speciale excursiefolder met daarin het overzicht van alle excursies in alle gebieden van de Stichting Het Groninger Landschap. Deze folder is gratis verkrijgbaar bij de bezoekerscentra van de Stichting Het Groninger Landschap en bij Informatiepunt De Vennen, telefoon (050) 5892714.

Kronkelend lint

Als een kronkelend lint stroomt het Reitdiep ten noordwesten van de stad Groningen. Het is de gecombineerde benedenloop van de rivieren Hunze en Drentsche Aa. De huidige en verlaten kronkels van het Reitdiep – met hun omgeving het Reitdiepdal genaamd – liggen in een landschap dat door de zee is gevormd. Al enkele eeuwen voor het begin van de jaartelling werd dit kustgebied bewoond. De prehistorische bewoners vestigden zich op de iets hogere plekken langs het Reitdiep en de toenmalige Waddenzee. Om zich tegen overstromingen te beschermen, hoogden zij hun woonplaatsen op met klei en mest. Zo ontstonden lage woonheuvels: de wierden. Pas vele eeuwen later namen dijken de verdediging tegen de zee van de wierden over. Vrijwel alle dorpen en gehuchten in dit oude cultuurlandschap hebben een wierde als kern. De meeste dorpen hebben in het midden een middeleeuws bakstenen kerk met karakteristiek zadeldaktoeren. In vele wierdedorpen staat (of stond) een voornaam huis: een borg.

